

Posudek disertační práce

Název práce: Budování vztahu s prostorem jako předpoklad autorské kondice

Autorka: MgA. Tereza Durdilová

K disertační práci Terezy Durdilové se v tomto posudku vyjadřuji z perspektivy vedoucí této disertační práce. Vedení práce Terezy Durdilové jsem převzala v průběhu jejího doktorského studia a naším společným cílem bylo zorientovat se v tématice prostoru nejen z hlediska osobní zkušenosti, ale především z hlediska teoretických děl, kterých existuje k této problematice nespočet a jen některá mohla být pro účely této konkrétní doktorské práce smysluplně využitelná.

Zásadní předností práce Terezy Durdilové je její původní intuice myslet a jednat z prostoru a v prostoru. Pro Terezu je přirozenou potřebou rozvíjet „autentické vztahování k přítomné situaci“ právě ze vztahu mezi člověkem a prostorem. Spolu s B. Bachelardem patří mezi topofily a topofilky. Vnitřní potřebu a vlastní fascinaci tématem považuji za jedinou záruku toho, že myšlenková práce bude smysluplná a tvůrčí. Tereza do disertační práce vstupovala s ideou, že prostorovost je jednou z dimenzí lidské existence ve světě a že jednající uvědomnění této dimenze přináší člověku rozhodující kvalitu v jeho životě. Přemýšlela však o tom, zda tuto ideu lze sdílet přirozeně s ostatními, jak je možné ji podrobněji prozkoumat, a lze-li tuto ideu uchopit obecně. Jako ideální pole pro zkoumání tohoto tématu se jí jevilo dialogické jednání, které umožňuje „očistit“ prostor jednání od zatížení rolami a projekty a přivádí člověka k soustředění na to, co běžně zůstává tematicky v pozadí, a co představuje předpoklady jednání a rozvažování. Jedním z těchto předpokladů je podle Terezy Durdilové prostor.

Pro podporu své myšlenky sáhla Tereza k autorům, kteří svými myšlenkami mohli primárně prvotní ideu formulačně podepřít. Rozhodujícím pojmem se zde stává vztah k prostoru jako k Druhému, který by měl dávat také význam pojmové dualitě vnitřního a vnějšího prostoru, který nahrazuje dualitu těla a duše. Vnitřní i vnější prostor jsou prostory psycho-fyzické a je nutné je chápat jako vzájemně přirozeně propojené, vzájemně se přesahující, avšak přesto komunikující (to lze dobře doložit právě na příkladu práce s hlasem). Tereza pojímá prostor jako partnera vztahu. Skrze tento vztah pak i druzí mohou vystupovat jako Ty a nikoli jako předměty. Spolu s rozbohem topoanalýzy G. Bachelarda dále vidíme, že lidskou duši je možné sledovat skrze prostorové vztahy, metafory, skrze přisvojování si určitých událostí a věcí prostoru a uvědomování. Takto plasticky vystupuje představa lidské existence jako jakési singulární krajiny prostorových uspořádání, v nichž se přechází z vnitřku ven a zase zpět, krajiny vztahů, které určují pohyb jedince, a pro niž je typické neredukovatelné přesahování člověka prostorem, který však k lidské duši zároveň patří.

Z tohoto dobře formulovaného osobního vstupu do tématu postupovala tedy Tereza nejprve tak, že nabídla prozkoumávání vlastní zkušenosti druhým. Ze sféry první osoby zkoumání, Já, přešla do sféry druhé osoby, Ty. To se projevilo ve velmi zevrubné experimentální práci s prostorovými proměnami zkoušení dialogického jednání. Tereza nasbírala velké množství materiálu, který se snažila zpracovat především podle pravidel kvalitativního výzkumu. Domnívám se, že tato „terénní“ práce přinesla obrovské množství konkrétních objevů, které je možné využít v dalších podobně směřovaných

výzkumech. Nedostatkem této části je nesystematické zatížení výzkumu (nepravidelnost zkoušek, různorodí zkoušející, ovlivnění neprostorovými činiteli).

Třetím krokem měl být vstup do sféry toho, co by bylo možné nazvat výzkumnou prací. Mohli bychom mluvit i o dosažení určité roviny „vědeckosti“ (neboť doktorát je vědecký titul a s vidinou získání vědeckého titulu Tereza tolik let na disertace pracovala). Vědeckostí zde však nemyslím tolik zatracovanou suchou, od života odtrženou, k ničemu nesloužící teorii, nýbrž schopnost z osobní a partikulární zkušenosti podpořené pojmy a myšlenkami jiných autorů a zkušenostmi dalších účastníků dospět k jakési formě *objevné obecnosti*. Domnívám se, že právě takto postupující výzkum si uchovává život a přesvědčivost a zároveň je zdrojem jakéhosi řádu, který odhaluje nové aspekty lidské existence. Lze si to představit velmi podobně jako gradující dialogické jednání samotné: z počátečního chaosu, z jednoho impulsu, který v rámci něj vyvstane a kterým je člověk fascinován, je díky soustředění, výdrži a zároveň uvolnění možné dovést jednání k tvaru, který má svůj vnitřní řád, pevnost, přesvědčivost a živost zároveň.

Domnívám se, že na této úrovni by Tereza měla ještě velký potenciál k další práci. Dotkla se tohoto rozměru až v samém závěru doktorského studia a z časových důvodů ho nerozvinula. Práce tudíž nenabízí nějaký nový řád, něco, co novým způsobem nasvětluje realitu. Jak sama autorka píše, z nastřádaného materiálu je nesnadné tvořit závěry, a proto se v závěru uchyluje k příliš obecným a souhrnným tvrzením o tom, že prostor může to i ono. Ztotožňuje dokonce „sebeuvědomování si a poznávání svého vnitřního prostoru“. Touto cestou je zpochybněna nezastupitelnost, kterou přináší do chápání lidské existence prostorovost a původní intence je rozmělněna.

S vědomím tohoto nedostatku však práci považuji za přínosnou a touto cestou ji opětovně doporučuji k obhajobě.

V Praze, dne 18. června 2013

Alice Koubová